

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO
CENTRAL UNION FOR CHILD WELFARE

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
Asiantuntijapyyntö etäkuulemiseen 17.6.2022
HE 84/2022 vp

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta

Lastensuojelun Keskusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta. Keskusliitto lausuu kotoutumisen edistämistä koskevasta laista lasten ja nuorten asema huomioiden.

Esityksen keskeiset ehdotukset

Ehdotetaan, että myös hyvinvointialueet voisivat hakea valtiolta korvausta niiden korvattavien kustannusten osalta, joita hyvinvointialueille syntyy 1.1.2023 alkaen. Lisäksi esitetään, että kunta voisi hakea vielä vuoden 2022 loppuun mennessä sille syntyneistä kustannuksista valtiolta korvauksia. Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja kuntien väliset sopimukset siirtyisivät tarpeellisilta osin hyvinvointialueille ja ehdotetaan, että jatkossa uusien sopimusten sijaan tehtäisiinkin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten päätöksiä hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Ehdotetaan myös, että 1.1.2023 lähtien hyvinvointialue vastaisi kunnan sijaan kotoutumislain 27 ja 28 §:ssä tarkoitettua alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen järjestämisestä, mukaan lukien perheryhmäkotien ja muiden asuinyksiköiden perustamisesta. Lisäksi ehdotetaan, että kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen väliset voimassa olevat sopimukset, jotka ovat edellytyksenä perheryhmäkotitoiminnalle sekä osalle korvausten saamista, siirtyisivät kunnilta hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta alkaen niiltä osin kuin ne koskisivat hyvinvointialueiden järjestämiä palveluita. Lisäksi säädettäisiin hyvinvointialueiden tiedonsaantioikeudesta sekä henkilöstösiirroista liittyen perheryhmäkotitoimintaan. Ehdotetaan säädettävän myös mahdollisuudesta laatia alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma monialaisesti silloin kun maahanmuuttajan palvelutarve edellyttää kunnan tai työ- ja elinkeinotoimiston sekä hyvinvointialueen palveluiden yhteensovittamista.

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Keskusliitto painottaa, että kyse on erittäin haavoittuvassa asemassa olevista lapsista ja nuorista. Ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten hyvinvointi poikkeaa valtaväestön samanikäisten hyvinvoinnista ja vaatii seurantaa ja palvelujen kehittämistä. Keskusliitto arvioi, että esitykseen on tehty useita kannatettavia muutoksia ja lisäyksiä, jotka toteutuessaan parantavat ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten asemaa.

Esityksen mukaan hyvinvointialue vastaisi vuoden 2023 alusta lähtien kunnan sijaan kotoutumislain 27 ja 28 §:ssä tarkoitettua alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen järjestämisestä, mukaan lukien perheryhmäkotien ja muiden asuinyksiköiden perustamisesta. Järjestämisvastuun siirtäminen hyvinvointialueille on sinällään tilannetta selkeyttävä ehdotus, sillä kuten esityksessä todetaan,

perheryhmäkotitoiminta on sisällöltään hyvin lähellä sosiaalihuollon toimintaa ja käytännössä perheryhmäkotien henkilöstö työskentelee monissa kunnissa sosiaali- ja terveystoimen alaisuudessa. Keskusliitto kuitenkin korostaa, että toimiva yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen välillä on ensiarvoisen tärkeää palveluiden katvealueiden välttämiseksi, sillä jo nykyisellään ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten tukeen ja palveluihin liittyen on esiintynyt ongelmia. Lastensuojelun Keskusliiton tekemä selvitys ilman huoltajaa tulleiden kotouttamisvaiheen palveluista osoitti, että lasten asumisesta ja huolenpidosta vastaaville työntekijöille ei ole aina selvää, minkä lain puitteissa toimitaan. Johtopäätöksenä oli, että ilman huoltajaa tulleilla on palvelutarpeita, joita ei aina välttämättä tunnisteta tai joihin ei osata vastata.¹ Keskusliiton selvityksen pohjalta voidaan sanoa, että lainsäädäntö ei tällä hetkellä ole riittävän täsmällistä ja selkeää, ja sitä on sovellettu kunnissa vaihtelevasti. Jos perheryhmäkotien järjestäminen ja hakemus edustajan määräämisestä siirtyy esitetyn mukaisesti hyvinvointialueelle, on tärkeää seurata, että jo valmiiksi osittain hankalaksi koettu järjestelmä ei hankaloidu entisestään.

Lausuntojen pohjalta lakiehdotukseen on lisätty hyvinvointialueen velvollisuus kuulla kuntaa ennen perheryhmäkodin perustamista sekä kunnan velvollisuus kuulla hyvinvointialuetta ennen kuntaan osoittamista koskevaa sopimusta ja henkilön kuntaan osoittamista, jos henkilöllä on ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tarpeita. Esityksen perusteluiden mukaan myös alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten kuntaan osoittamisesta tulisi kuulla hyvinvointialuetta. Molemmat ehdotukset ovat kannatettavia, sillä sekä kunnan että hyvinvointialueen tehtävillä on suora vaikutus lasten ja nuorten hyvinvointiin. Hyvinvointialue on vastuussa lapsen tai nuoren asumisen järjestämisestä, sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäjänä myös merkittävästä osasta lapsen tai nuoren mahdollisesti tarvitsemasta tuesta. Kunnan peruspalveluihin kuuluu esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja koulutuksen sekä kulttuuri-, liikunta-, vapaa-aika- ja nuorisopalveluiden järjestäminen, joten on tärkeää, että niin kunta kuin hyvinvointialue on tietoinen lapsen tai nuoren kuntaan osoittamisesta tai hyvinvointialueelle perustettavasta perheryhmäkodista.

Esityksen mukaan kunta ja hyvinvointialue laatisivat yhdessä alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen kotoutumissuunnitelman. Suunnitelma on laadittava, jos siihen on alaikäisen yksilöllisistä olosuhteista johtuva tarve tai jos kyseessä on ilman huoltajaa tullut alaikäinen. Esitys on lämpimästi kannatettava, kuten myös se, että alkukartoitus tulee tehdä monialaisesti aina silloin, kun sen kohteena on alaikäisenä ilman huoltajaa tullut lapsi, jolle laaditaan mainittu alaikäisen kotoutumissuunnitelma. On myös olennaista, että hyvinvointialue on oikeutettu saamaan sen tehtävien toteuttamiseksi kaikki välttämättömät tiedot alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleesta lapsesta tai nuoresta. Sujuva tiedonsaanti on perusta sille, että hyvinvointialue voi huolehtia sille asetetuista tehtävistä.

Keskusliitto korostaa, että kotoutumisen ja yhteiskuntaan integroitumisen näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää, että ilman huoltajaa maahan tulleille lapsille ja nuorille turvataan riittävät palvelut ja tuki, jossa heidän traumataustansa pystytään huomioimaan. Kotoutumisvaiheessa korostuvat lisäksi lapsen osallisuus ja siihen liittyvät kieli- ja kulttuurikysymykset. Myös heillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa omaa elämäänsä koskevaan päätöksentekoon. Keskiössä tässä on kuntien ja hyvinvointialueiden onnistunut tehtäväjako ja yhteistyö. Keskusliitto painottaa, että kuntien ja hyvinvointialueiden välillä ei saa esiintyä epäselvyyttä niille kuuluvista tehtävistä ja velvollisuuksista, sillä se auttamatta vaikuttaisi lasten ja nuorten hyvinvointiin. Jatkossa onkin tärkeää seurata, että kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyö toimii myös käytännössä lain tarkoittamalla tavalla.

¹ Martiskainen T & Toivonen V. Kotoutumisen polku ilman huoltajaa tulleiden lasten oikeudet, tarpeet ja palvelut. Lastensuojelun Keskusliiton verkkajulkaisu 6/2019.